

APOŠTOL PAVOL A EFEZANIA

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ

Sk 18,18–21; Sk 19,13–20,1; Sk 20,17–38; Ef 1,1,2; Ef 6,21–24; Ef 3,13; Ef 1,9,10

ÚVODNÝ TEXT

7V ňom máme skrze jeho krv vykúpenie a odpustenie priestupkov podľa bohatstva jeho milosti, ⁸ktorou nás zahrnul vo všetkej múdrosti a rozumnosti, ⁹keď nám dal poznať tajomstvo svojej vôle, podľa svojho milostivého rozhodnutia, v ktorom si predsavzal, ¹⁰že podľa plánu, až sa naplní čas, zjednotí v Kristovi ako v hlave všetko, čo je na nebi i na zemi. (Ef 1,7–10)

Keď píšeme nejaký text, často na to máme veľmi závažný dôvod. Abraham Lincoln napríklad napísal a predniesol svoj slávny príhovor po hroznej, zničujúcej bitke americkej občianskej vojny, ktorá si v Gettysburgu v roku 1863 vyžiadala okolo sedemtisíc mŕtvych. Odvolávajúc sa na otcov zakladateľov, Lincoln v tomto prejave vyjadril presvedčenie, že občianska vojna bola konečnou skúškou, či národ vytvorený v roku 1776 vydrží alebo „bude vyhladený zo zeme“. Aj apoštol Pavol mal pri písaní Listu Efezanom svoj hlboký zámer. Čiastočne ho k tomu viedlo väzenie a nemožnosť prísť a povzbudiť Efezanov osobne (Ef 3,13, Ef 6,20). Ďalšou motiváciou mu bola skutočnosť, že Efezania neustále čelili prenasledovaniu a rôznym pokušeniam, ktoré ich mohli pripraviť o ich odvahu a trpezlivosť. Pavol im pripomína, čo sa udialo, keď sa obrátili, keď prijali Krista za svojho Spasiteľa a keď sa stali súčasťou cirkvi. Stali sa Kristovým telom (Ef 1,19–23; Ef 4,1–16), stavebným materiálom chrámu (Ef 2,19–22), Kristovou nevestou (Ef 5,21–33) a dobre vyzbrojenou armádou (Ef 6,10–20). Zohrávajú strategickú úlohu pri naplňaní veľkého Božieho plánu zjednotiť všetko v Kristovi (Ef 1,9,10). Pavol píše svoj list, aby veriacich v Efeze povzbudil a privedol k prežívaniu toho, čo znamená byť Kristovým nasledovníkom.

OSNOVA LEKCIE

Úvodná lekcie celého štúdia ponúka všeobecné zoznámenie s listom do Efezu. Najprv si pripomenieme okolnosti, vďaka ktorým bol počas Pavlovho pôsobenia v tomto meste založený kresťanský zbor. Potom sa zameriame na adresátov listu a hlavné témy, ktorými ich chcel Pavol oslovit'.

- Sk 19–20: Pavlovo misijné pôsobenie v Efeze (nedeľa a pondelok)
- Ef 1–6: Celkový prehľad Listu Efezanom (utorok)
- Ef 1,1,2; 6,21–24: Situácia efezskej kresťanov (streda)
- Ef 1,7–10: List Efezanom a dôraz na Krista (štvrtok)

PAVOL, EVANJELISTA V EFEZE

¹³Aj niektorí potulní židovskí zaklínači sa pokúšali vysloviť meno Pána Ježiša nad tými, čo mali zlých duchov, a hovorili: „Zaklínam vás za pomoci Ježiša, ktorého hlása Pavol.“ ¹⁴Robili to siedmi synovia istého Skevu, židovského veľkňaza. ¹⁵Ale zlý duch im odpovedal: „Ježiša poznám, aj o Pavlovi viem, ale kto ste vy?“ ¹⁶A človek, v ktorom bol zlý duch, sa na nich oboril, zmocnil sa dvoch z nich a tak ich dobil, že ušli z toho domu nahí a doráňaní. ¹⁷O tejto udalosti sa dozvedeli všetci Židia i Gréci, čo bývali v Efeze; na všetkých doľahla bázeň a zvelebovali meno Pána Ježiša. ¹⁸Prichádzali mnohí z tých, čo uverili, vyznávali a priznávali sa k svojim skutkom. ¹⁹Ba viacerí z tých, čo sa zaoberali čarami, podonášali knihy a pred očami všetkých ich pálili. Keď zrážali ich cenu, vyšlo im päťdesiat tisíc strieborných. ²⁰Takto Pánovou mocou slovo rástlo a mocnelo. (Sk 19,13–20)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM Čo sa dialo počas Pavlovej druhej misijnej cesty, pred jeho príchodom do Efezu? (Sk 18,18–21)

Efez bol s približne 250 000 obyvateľmi jedným z najväčších miest Rímskej ríše. Bol hlavným mestom jednej z najbohatších provincií, ktorá pokrývala veľkú časť územia dnes známeho ako Malá Ázia. V prvom storočí mesto prežívalo obdobie rastu a prosperity. Efez bol aj prístavným mestom a ležal na križovatke dôležitých obchodných ciest vedúcich po súši. Ľudia v meste uctievali mnoho božstiev, z ktorých najdôležitejšia bola bohyňa Artemis, považovaná za ochrankyňu Efezu. Jej uctievanie bolo súčasťou občianskych obradov, športových hier a výročných osláv. (Artemidu Rimania nazývali Diana; pozri Sk 19,24.35)

Pavol sa neskôr vracia do Efezu na svoju tretiu misijnú cestu (Sk 19,1–12) a zostáva tam tri roky (Sk 20,31). Efezu teda apoštol Pavol venoval významnú časť svojej služby s úmyslom pevne tam založiť kresťanstvo.

Aká udalosť viedla k rozšíreniu uctievania „Pána Ježiša“ v Efeze? (Sk 19,13–20)

Lukáš zaznamenáva zvláštny príbeh siedmich potulných židovských „zaklínačov“. Spájanie mien Ježiša a Pavla v ich zaklínadlách sa ukázalo ako riskantná špekulácia. Keď sa o neočakávaných udalostiach rozšírila správa po celom meste, „na všetkých doľahla bázeň a zvelebovali meno Pána Ježiša“ (Sk 19,17). Táto udalosť mala hlboký vplyv aj na niektorých z tých, čo sa už stali veriacimi. Rozhodli sa verejne spáliť svoje drahé knihy o mágii v hodnote „päťdesiat tisíc strieborných“ (Sk 19,19). Spolu s veľkou časťou mesta sa veriaci naučili, že uctievanie Ježiša sa nesmie miešať s uctievaním ničoho a nikoho iného.

APLIKÁCIA ■ Čo znamenalo spálenie kníh, ktoré mali vo vtedajšom svete obrovskú hodnotu? Čo sa z toho môžeme naučiť o úplnom odovzdaní sa Pánovi?

NEPOKOJE V AMFITEÁTRI

²⁹V celom meste zavládol zmätok, spoločne sa hrnuli do divadla a strhli so sebou aj Pavlových spoločníkov, Macedónčanov Gája a Aristarcha. ³⁰Pavol chcel ísť medzi ľud, ale učenici mu to nedovolili. ³¹Aj niektorí aziarchovia, ktorí boli jeho priateľmi, mu poslali odkaz s prosbou, aby nešiel do divadla. ³²Každý vykrikoval niečo iné, lebo v zhromaždení panoval dokonaly zmätok a viacerí ani nevedeli, prečo sa tam zišli. (Sk 19,29–32)

²⁸Dávajte pozor na seba i na celé stádo, v ktorom vás Duch Svätý ustanovil za biskupov, aby ste páslí Božiu cirkev, ktorú si získal za cenu svojej vlastnej krvi. ²⁹Ja viem, že po mojom odchode vniknú medzi vás draví vlci, ktorí nebudú šetriť stádo. ³⁰Aj spomedzi vás samých povstanú muži, ktorí budú hovoriť prevrátené, len aby strhli učeníkov na svoju stranu. ³¹Preto bdejte a pamätajte, že tri roky som so slzami dňom i nocou každého z vás neprestajne napomínal. ³²Teraz vás odporúčam Bohu a slovu jeho milosti, ktoré má moc budovať a dať dedičstvo všetkým posväteným. (Sk 20,28–32)

Prečítaj si text Skutky 19,21–20,1. Aké ponaučenie si môžeme vziať z tohto príbehu?

OSOBNÉ
ŠTÚDIUM

Pavlovo svedectvo vo veľkom Efeze plnom vzdelancov bolo také účinné, že ovplyvnilo dôležitý ekonomický motor mesta, ktorým bol cestovný ruch zameraný na Artemidin chrám. A aký to bol chrám! Súčasťou tejto veľkolepej stavby bolo pravdepodobne 127 stĺpov, z ktorých každý bol vysoký takmer dvadsať metrov. Stĺpy boli z takzvaného parskeho mramoru, čistého a čiastočne priesvitného mramoru, ktorý sa používal aj na vytváranie sôch. Tridsaťšesť z týchto stĺpov malo na sebe vytesaný viac ako dvojmetrový reliéf pokrytý zlatom. Aj to bol jeden z dôvodov, prečo bol v staroveku považovaný za jeden zo siedmich divov sveta.

Pavlovo protimodlárske vystupovanie spôsobilo, že chrám prichádzal o časť zisku (Sk 19,27). Rozzúrilo to najmä remeselníkov, ktorí mali pomerne veľké zisky zo zhotovovania a predaja strieborných zmenšených modelov chrámu. Rýchlo rastúci a emóciami nabitý dav sa nahnul do veľkého amfiteátra, ktorý mal kapacitu približne 25 000 ľudí. Tam rozruch pokračoval a dve hodiny nepretržite kričali: „Veľká je efezská Artemis!“ (Sk 19,34). Po tom, čo mestský úradník rozohnal dav, sa Pavol rozlúčil s veriacimi a odišiel z mesta smerom do Macedónska.

Na konci svojej tretej misijnej cesty sa Pavol stretáva so staršími efezského zboru. Ako by si zhrnul Pavlove obavy? (Pozri Sk 20,17–38.)

Pravdepodobná chronológia Pavlovej interakcie s veriacimi v Efeze:

- rok 52: Pavlova prvá krátka návšteva v Efeze (Sk 18,18–21);
- roky 53–56: Pavlova trojročná služba v Efeze (Sk 19,1–20,1); ku koncu svojho pobytu tam napísal 1. list Korinťanom (1Kor 16,5–9);
- rok 57: V Miléte sa Pavol stretáva so staršími z Efezu (Sk 20,17–38);
- rok 62: Pavol píše List Efezanom – pravdepodobne z väzenia v Ríme.

- „Preto bdejte a pamätajte, že tri roky som so slzami dňom i nocou každého z vás neprestajne napomínal,“ povedal Pavol (Sk 20,31). Pred čím by dnes podľa teba Pavol varoval naše cirkevné spoločenstvo a prečo?

APLIKÁCIA

ČÍTANIE LISTU EFEZANOM

²²Vyzlečte si starého človeka s predchádzajúcim spôsobom života, ktorý hynie klamnými žiadosťami, ²³obnovte sa duchovným zmýšľaním ²⁴a oblečte si nového človeka, stvoreného podľa Božieho obrazu v spravodlivosti a svätosti pravdy. (Ef 4,22–24)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Apoštol Pavol napísal List Efezanom, aby ho veriaci čítali nahlas v domácich zboroch v celom Efeze a okolí. Počas obdobia, ktoré uplynulo od Pavlovho odchodu, sa kresťanské hnutie v Efeze rozrástlo a zväčšil sa aj počet domácich zborov. Pre týchto veriacich bolo významnou udalosťou, že sa môžu stretnúť s Tychikom, osobným spolupracovníkom apoštola Pavla. Ako naznačuje samotný list, jednotlivé zhromaždené skupiny pravdepodobne zahŕňali členov hostiteľskej domácnosti – otca, matku, deti a otrokov (Ef 5,21–6,9). V tom čase do *domácnosti* patrili aj iní – hostia a návštevníci (slobodné osoby, ktoré boli odkázané na podporu od domáceho), a dokonca aj zákazníci. Pri čítaní listu teda môžu byť prítomní nielen členovia danej rodiny, ale aj spomenuté osoby vrátane členov iných domácností.

Pri štúdiu listu je najlepšie, ak si ho na úvod prečítaš celý (trvá to asi 15 minút). Po prečítaní si preštuduj nižšie uvedenú osnovu celého listu. Aké témy sa objavujú v Liste Efezanom? Ktoré z nich ťa zaujali najviac?

1. Úvodný pozdrav (Ef 1,1.2)
2. Požehnanie v Kristovi (Ef 1,3–14)
3. Modlitba za veriacich, aby dostali múdrosť, ktorej centrom je Kristus (Ef 1,15–23)
4. Z duchovnej smrti k vyvýšeniu Kristom (Ef 2,1–10)
5. Jedno v Kristovi (Ef 2,11–22)
6. Pavlova služba medzi pohanmi (Ef 3,1–13)
7. Modlitba za poznanie Kristovej lásky (Ef 3,14–21)
8. Vytrvanie v Duchom inšpirovanej jednote tela – Cirkvi (Ef 4,1–16)
9. Starý život v márnosti a nový život v spravodlivosti (Ef 4,17–32)
10. Nový život v láske, vo svetle a v múdrosti (Ef 5,1–20)
11. Život vedený Kristom – v rodine a v ostatných vzťahoch (Ef 5,21–6,9)
12. Cirkev ako Božia armáda (Ef 6,10–20)
13. Záverečné pozdravy (Ef 6,21–24)

APLIKÁCIA ■ **Čo je podľa teba kľúčovou témou Listu Efezanom? Čo táto téma zdôrazňuje? Ktoré konkrétne témy sa týkajú rodiny?**

EFEZANIA V PRVOM STOROČÍ

¹Pavol, z Božej vôle apoštol Krista Ježiša, svätým v Efeze a veriacim v Kristovi Ježišovi. ²Milosť vám a pokoj od Boha, nášho Otca, a od Pána Ježiša Krista. (Ef 1,1.2)

²¹Chcem, aby ste aj vy vedeli, čo je so mnou, čo robím, všetko vám oznámi Tychikus, milovaný brat a verný služobník v Pánovi. ²²Poslal som ho k vám, aby ste sa o nás dozvedeli a aby potešil vaše srdcia. ²³Pokoj bratom a láska s vierou od Boha Otca a od Pána Ježiša Krista. ²⁴Milosť nech je so všetkými, ktorí milujú nášho Pána Ježiša Krista nehnúcou láskou. (Ef 6,21–24)

Ako Pavol začína a končí svoj list veriacim v Efeze? Čo sa dozvedáme o jeho najhlbších prianiach pre veriacich?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Ef 1,1.2

Ef 6,21–24

V úvode listu sa ako autor predstavuje samotný apoštol (Ef 1,1). V strede listu sa Pavol opäť identifikuje menom, pričom sa označuje ako „väzeň Krista Ježiša za vás pohanov“ (Ef 3,1), čo predstavuje jeho osobnú úvahu o apoštolskom diele (Ef 3,1–13). V závere listu sa opäť odvoláva na svoje uväznenie (Ef 6,20) a končí osobnými prániami (Ef 6,21.22). Kým niektorí učenci popierajú, že list napísal Pavol, je dôležité poznamenať, že sa v ňom opakovane objavuje zmienka o tom, že autorom je apoštol Pavol. Väčšina kresťanov preto opodstatnene prijíma Pavla ako autora Listu Efezanom.

Prečo sa Pavol obáva neblahého vplyvu, ktorý môže mať jeho uväznenie na veriacich v Efeze? (Ef 3,13)

Zdá sa, že List Efezanom má rovnaké všeobecné načasovanie a okolnosti ako ostatné listy, ktoré Pavol píše z väzenia – List Kolosanom (pozri najmä Kol 4,7.8) a List Filemonovi. Zdá sa tiež, že od Pavlovej služby v Efeze uplynulo veľa času (Ef 1,15; Ef 3,1.2). Pavol pravdepodobne napísal list adresovaný Efezanom so väzením v Ríme okolo roku 62.

V Liste Efezanom Pavol prináša len málo podrobností o situácii svojich adresátov. Zameriava sa však na širokú škálu tém. Zaoberá sa dlhým časovým úsekom, počínajúc Božími rozhodnutiami urobenými „pred založením sveta“ (Ef 1,4), a široko uvažuje o veľkých témach Božej spásy ponúkanej v Kristovi. List pritom vykazuje vznešený literárny štýl s dlhými vetami, opakujúcimi sa výrazmi a rozvinutými metaforami. Pavol používa takýto štýl aj inde (pozri napríklad Rim 8,31–39), ale v Liste Efezanom je intenzívny – obsahuje veľa chvál, modlitieb a uctievaní (Ef 1,3–14; Ef 1,15–23; Ef 3,14–21) a ponúka starostlivo spracované rétorické pasáže (napr. Ef 4,1–16; Ef 5,21–33; Ef 6,10–20).

LIST EFEZANOM: V HLAVNEJ ÚLOHE KRISTUS

⁷V ňom máme skrze jeho krv vykúpenie a odpustenie priestupkov podľa bohatstva jeho milosti, ⁸ktorou nás zahrnul vo všetkej múdrosti a rozumnosti, ⁹keď nám dal poznať tajomstvo svojej vôle, podľa svojho milostivého rozhodnutia, v ktorom si predsavzal, ¹⁰že podľa plánu, až sa naplní čas, zjednotí v Kristovi ako v hlave všetko, čo je na nebi i na zemi. (Ef 1,7–10)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Akým spôsobom apoštol Pavol predstavuje tému svojho listu? (Ef 1,9,10)

Ako možno zhrnúť posolstvo Listu Efezanom? Z väzenia Pavol predkladá víziu Božieho plánu zameraného na Krista pre plnosť času a úlohu cirkvi v tomto pláne. Boh konal v Kristovi, aby inicioval svoj plán zjednotiť „v Kristovi ako v hlave všetko, čo je na nebi i na zemi“ (Ef 1,10). Urobil tak vytvorením cirkvi ako entity zloženej z jedného nového ľudstva, zo Židov a z pohanov (Ef 2,14). Veriaci sú povolaní konať v súlade s týmto Božím plánom a dať najavo silám zla, že konečný Boží zámer sa uskutočňuje (Ef 3,10).

Text Ef 1,9,10 ukazuje, že jednota, ktorú má Boh na mysli, je sústredená v Kristovi. Nie je teda žiadnym prekvapením zistenie, že List Efezanom sa výrazne zameriava na Krista. Na rôznych miestach opakovane chváli Božie činy v Kristovi a vyzdvihuje skutočnosť, že veriaci majú prístup k duchovným zdrojom, ktoré im ponúka Kristus. Pavol používa frázu „v Kristovi“ (a podobné vyjadrenia) viac ako tridsaťkrát a všade vyzdvihuje Ježiša. Pri čítaní listu si všimajme nielen tieto vyjadrenia, ale aj rôzne spôsoby, akými sa Pavol zameriava na Ježiša.

Pavol sa snaží oživiť duchovné odhodlanie veriacich v Efeze pripomínaním, že sú súčasťou cirkvi, ktorá je podstatou Božieho plánu zjednotiť všetko v Kristovi. Keď v liste použije slovo „cirkev“ (grécky *ekklésia*), myslí tým „všeobecnú“ cirkev alebo cirkev ako celok (a nie miestne spoločenstvo).

Hlavnou stratégiou, ktorú Pavol používa, je predstavovať cirkev. Robí to pomocou živých metafor, z ktorých štyri podrobnejšie rozvíja:

1. Cirkev ako telo (Ef 1,22.23; Ef 2,16; Ef 3,6; Ef 4,1–16.25; Ef 5,23.29.30).
2. Cirkev ako budova (chrám) (Ef 2,19–22).
3. Cirkev ako nevesta (Ef 5,22–27).
4. Cirkev ako armáda (Ef 6,10–20).

Každý z týchto obrazov svojím vlastným spôsobom odhaľuje, aký je Boží zámer s Jeho cirkvou.

APLIKÁCIA

- **V Cirkvi adventistov siedmeho dňa, ktorej sme súčasťou, Boh spája mnohojazyčnú, mnohonárodnostnú a multikultúrnu komunitu (Zj 14,6,7), čo ukazuje cestu k naplneniu Jeho plánu zjednotiť všetko v Ježišovi (Ef 1,9,10). Ako môžeme naše dielo konať tak, aby bolo v súlade s veľkým Božím plánom?**

PODNETY NA ZAMYSLENIE

Príbeh o zaklínačoch, ktorí zneužívali mená Ježiša a Pavla (Sk 19,13–20; pozri nedeľnú lekciu), pomáha vysvetliť, prečo Pavol vo svojom liste tak veľmi zdôrazňuje Kristovu moc. Niektorí noví veriaci s čerstvým presvedčením o Ježišovej zvrchovanosti hádžu svoje drahé magické príručky do plameňov. Vďaka nálezu asi 250 papyrusov zaoberajúcich sa mágiou, ako aj iným nálezom, máme celkom dobrú predstavu o množstve rôznych rituálov, kúziel, formúl a kliatob, ktoré boli pravdepodobne uvedené aj v spálených magických príručkách. Zväzky radili veriacim, ako vykonávať rituály, ktoré by mali presvedčiť božstvá a duchovné sily, aby konali podľa ich požiadaviek.

Lukáš hovorí, že tieto zväzky mali hodnotu 50 000 strieborných mincí, čo zodpovedá približne mzde za odpracovaných 50 000 dní. (V dnešnom nastavení, ak počítame s priemernou hrubou mzdou okolo 60 eur za deň, táto suma predstavuje okolo tri milióny eur!) Tento detail vyjadruje, aký obrovský význam mali čarodějnicke knihy pre život ľudí. „Vyžadovalo si to zvrchovaný Boží zásah, aby boli dostatočne presvedčení, že by mali úplne činiť pokánie z neustáleho používania amuletov, kúziel, vzývaní a tradičných prostriedkov na získanie duchovnej moci.“ (ARNOLD, Clinton E. *Ephesians*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 2010, s. 34.)

Dospeli sme k pochopeniu, že List Efezanom bol napísaný veriacim, ktorí potrebovali poučenie o tom, „ako sa vyrovnáť s pretrvávajúcim vplyvom a útokmi zlovestných kozmických ‚mocností‘“. (ARNOLD, Clinton E. *Power and Magic: The Concept of Power in Ephesians*. Grand Rapids, MI: Baker Books, 1992, s. 165.) Pavlovou odpoveďou je List Efezanom, v ktorom poukazuje na Krista ako na Toho, ktorý bol vyvýšený nad každú moc (Ef 1,20–23) a zdôrazňuje nadradenosť sily, ktorú Boh poskytuje veriacim (Ef 2,15–19; Ef 3,14–21; Ef 6,10–20).

NÁMETY NA SPOLOČNÉ UVAŽOVANIE

1. Aké mocnosti alebo authority sú dnes aktívne v našom svete a vo vašom živote? Ako sa tieto sily prejavujú a zvädzajú veriacich, aby ich uctievali a rešpektovali, namiesto toho, aby prejavovali oddanú vernosť vyvýšenému Kristovi?
2. V kontexte Božieho plánu pre „plnosť času“ zjednotiť všetko v Kristovi apoštol Pavol vyjadruje nádej do budúcnosti. Zopakujte si, ako použil slovo „nádej“ v Ef 1,18; 2,12 a 4,4. Prečo verí, že existuje nádej do budúcnosti?
3. Ako Pavol v nasledujúcich pasážach Listu Efezanom poukazuje na veľkú budúcu nádej na Kristov návrat? Pozrite Ef 1,13,14; Ef 1,21; Ef 2,7; Ef 4,30; Ef 5,5. Čo pre nás znamená dnes táto nádej?